

101 KULTOVNÍCH FILMŮ

KTERÉ MUSÍTE VIDĚT, NEŽ UMŘETE

Steven Jay Schneider

101 KULTOVNÍCH FILMŮ

KTERÉ MUSÍTE VIDĚT, NEŽ UMŘETE

101 KULTOVNÍCH FILMŮ

KTERÉ MUSÍTE VIDĚT, NEŽ UMŘETE

STEVEN JAY SCHNEIDER
a kolektiv autorů

Přeložil Ladislav Šenkyřík

Steven Jay Schneider a kolektiv autorů

101 Cult Movies You Must See Before You Die

Copyright © 2009, 2015 Quintessence Editions Ltd

Translation © Ladislav Šenkyřík, 2016

Copyright českého vydání © VOLVOX GLOBATOR, 2016

Z anglického originálu *101 Cult Movies You Must See Before You Die*,

vydaného nakladatelstvím Quintessence Editions Ltd v Londýně roku 2015,

přeložil Ladislav Šenkyřík.

Update Editor Elspeth Beldas

Update Designer Isabel Eeles

Project Editor Helena Baser

Editor James Harrison

Designer Nick Withers

Editorial Director Jane Laing

Publisher Mark Fletcher

Colour reproduction by Pica Digital Pte Ltd., Singapore.

Redakce Michal Hrubý

Vydalo nakladatelství & vydavatelství VOLVOX GLOBATOR

jako svou 1074. publikaci.

VOLVOX GLOBATOR

Štítného 13, 130 00 Praha 3

<http://www.volvox.cz>

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být reprodukována v jakékoli podobě bez písemného souhlasu majitelů práv.

Vytištěno v Číně.

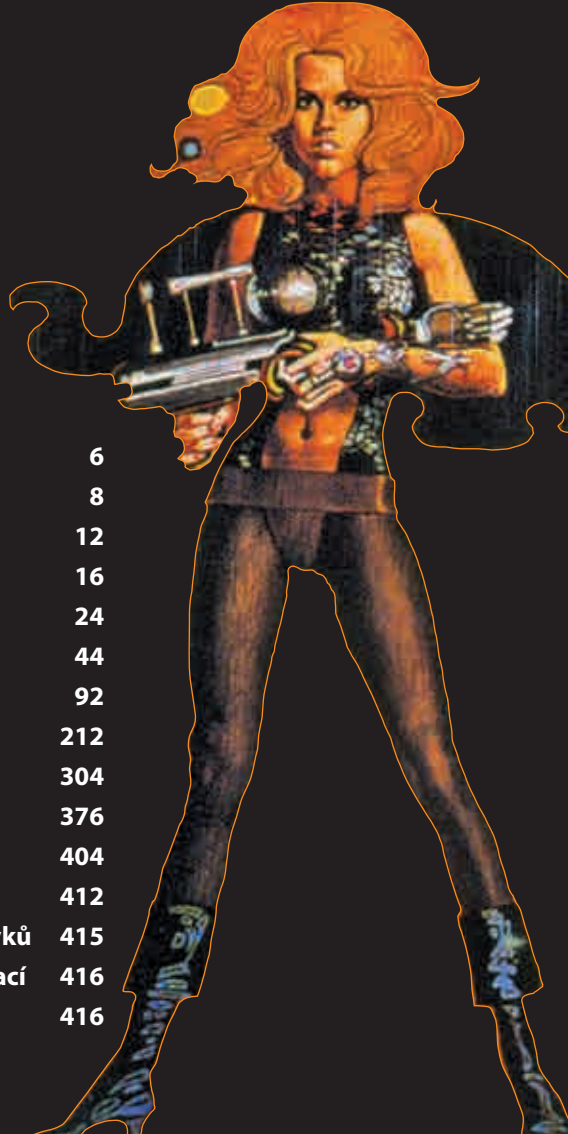
Vydání první.

ISBN 978-80-7511-260-6

ISBN 978-80-7511-261-3 (pdf)

OBSAH

Předmluva	6
1920–1929	8
1930–1939	12
1940–1949	16
1950–1959	24
1960–1969	44
1970–1979	92
1980–1989	212
1990–1999	304
2000–2009	376
2010–2016	404
Rejstřík	412
Autoři příspěvků	415
Seznam ilustrací	416
Poděkování	416

PŘEDMLUVA

Steven Jay Schneider, hlavní editor knihy

Mezi kultovní filmy patří některé nejobskurnější, nejměstřednější, nejkontroverznější a vyloženě ulítlé snímky, jaké kdy byly natočeny. I když se nezřídka snažily dosáhnout diváckého úspěchu, kultovní filmy (nebo „kultovní klasiky“) většinou přitáhly pouze nepočetný zástup fanoušků, kteří však na ně nedají dopustit. Přitažlivost těchto snímků spočívá v jejich námětech i v mentalitě obecenstva. Být příznivcem něčeho, o čem ví a co ocení jen nepatrná hrstka jiných lidí, přináší pocit jisté výlučnosti. Kultovní filmy často mívají velice omezenou distribuci v biografech (a to ještě v lepším případě), ale obnoveného úspěchu dosahují při vydání na DVD. Ten bývá důsledkem intenzivní šeptandy, která se šíří filmovou komunitou. Nakonec si takové filmy udržují popularitu výrazně déle než většina filmových trháků. Kultovní filmy často bývají výtvozem excentrických filmařů, mezi něž patří například David Lynch (*Modrý samet*), Ed Wood (*Plán 9 z vesmíru*) nebo John Waters (*Růžoví plameňáci*), kteří používají inovativní techniky a styly vyprávění, jimiž zkoumají kontroverzní témata, jež stojí mimo zájem tradičního, většinového filmového diváka. Většina kultovních filmů je navíc financována z nezávislých zdrojů, vzniká se skromnými rozpočty a zaměřuje se na specifické obecenstvo. Z produkčního hlediska tak často bývá neuspokojivé kvality (slušně řečeno). Většina filmů, jež dosáhly statusu kultovní klasiky, zpravidla začíná v kinech jako propadák, ale na druhou stranu se postavení kultovního snímku podařilo díky setrvalé popularitě dosáhnout i některým komerčně úspěšným filmům z velkých studií, například snímku *Bratři Bluesovi*. Takže připijme na kultovní biograf – v jeho veškeré výstřední, nespoutané, rozrušující i lechtivé kráse!

Steven Jay Schneider
Hollywood, USA

UN CHIEN ANDALOU

UN FILM DE
LUIS BUÑUEL
ET
SALVADOR DALÍ

UN CHIEN ANDALOU 1928 (FRANCIE)

ANDALUSKÝ PES

Režie Luis Buñuel **Produkce** Luis Buñuel, Salvador Dalí **Scénář** Luis Buñuel, Salvador Dalí **Kamera** Albert Duverger, Jimmy Berliet **Art Direction** Pierre Schild **Hudba** němý film; Luis Buñuel (zvuková verze 1960) **Hrají** Simone Mareuil, Pierre Batchef, Luis Buñuel, Salvador Dalí

V době, kdy natočili *Andaluského psa*, byli Luis Buñuel i Salvador Dalí chudí španělští umělci. *Andaluský pes* je největšnějším a zároveň nejparodovanějším ze všech surrealistických filmů. Je sledem zdánlivě spolu nesouvisejících obrazů a symbolů. Střih je bizarní a dynamický: výstředně oblečený cyklista jede po ulici a zdánlivě bezdůvodně padá; nějaký muž vleče dvě koncertní křídla, v jejichž útrokách jsou hniající mrtvoly oslů; dva biskupové a deska s Desaterem; a mravenci cupitají z rány v dlani.

Zřejmě nejznámější z těchto obrazů je scéna s rozříznutím oka, obraz, který filmu zajistil trvalou pověst šokujícího surrealistického veledíla. Muž (ztvárnil ho sám Buñuel) si ostří břitvu, zkusí ji, vyhlédne z balkonu a poté rozřízne oční bulvu sedící mladé dívky. Rychlost střihu zajišťuje, že obrazy se střídají rychleji, než se člověk stačí zamyslet nad jejich významem. Využití očividně nahodilých vložených mezititulků – „Bylo nebylo“ a krátce poté „O osm let později“ – předem odkazuje k neúspěchu snahu určit čas a místo děje a protagonisté filmu Simone Mareuilová a Pierre Batchef hrají v řadě stále surreál-

◀
Buñuelovy filmy chtěly šokovat a vysmívat se. V každém případě vyprovokovaly pravicové útoky v pařížských kinech.

nějsích scén, které zjevně netvoří žádné logické vyprávění. Film nemá v konvenčním smyslu žádný příběh. Vylíčit zápletku *Andaluského psa* je naprosto nemožné (a také irelevantní). Opakování některých záběrů jen zvyšuje záměrně šílený

„OTEVŘI OČI, OPRAVDU JE
OTEVŘI SVĚTU, PROTOŽE VIDÍŠ,
ALE NEDÍVÁŠ SE.“ MUŽ

dojem nezávazné hříčky a pocitu, že Buñuel s Dalím se pokoušeli provokovat a zároveň si užít legrace na náš účet. *Andaluský pes* je nevšedním filmovým zážitkem.

Podle tradované legendy se při premiéře filmu Buñuel ukrýval za filmovým plátnem s kapsami plnými kamení, protože se bál, že na něho diváci zaútočí. Ať už je pravda jakákoli, *Andaluský pes* se stal v celém světě referenčním bodem pro všechny, kdo chtějí napodobovat (nebo vzdát poctu) surrealistickému filmovému stylu. Je zcela zásadní, že film, který byl natočen před více než osmdesáti lety, neztratil nic ze svého účinku a zůstává geniálně bizarním a šokujícím dílem. Někteří kritici sice poukazují, že předjímá některá témata, jež se objeví ve většině pozdějších Buñuelových děl – například protiklerikální a protiburžoazní smýšlení –, ale nakonec se po pravém surrealistickém způsobu vzpírá jednoduchému, nebo spíše jakémukoli vysvětlení. **RH**

► **Buñuelova ruka chystající se rozříznout břitvou oko Simone Mareuilové. Obraz je ve slavné sekvenci spojen s obrazem mraků protínajících měsíc a vzápětí stříhem vrácen k tekutině vytékající z rány.**

**ADULTS
ONLY!**

The **Sweet
"PILL"**
*that MAKES LIFE
BITTER!*

**WOMEN CRY FOR IT -
MEN DIE FOR IT!**

"REEFER MADNESS"

**DRUG-
CRAZED
ABANDON**

SEE

YOUTHFUL MARIHUANA VICTIMS

**WHAT ACTUALLY
HAPPENS !**

**PLUS! THE FIRESIGN
THEATRE**

**MARTIN
SPACE
PARTY**

REEFER MADNESS 1936 (USA)

Režie Louis Gasnier **Produkce** Dwain Esper **Scénář** Lawrence Meade, Arthur Hoerl, Paul Franklin **Kamera** Jack Greenhalgh **Hudba** Abe Meyer **Hrají** Dorothy Short, Kenneth Craig, Lillian Miles, Dave O'Brien, Thelma White, Warren McCollum, Carleton Young, Josef Forte

Ředitel dr. Carroll (Josef Forte) se obrací k rodičům na schůzi Sdružení rodičů a přátel školy. Buší pěstí do stolu a křičí *smrtečně vážné* varování: Amerika musí podniknout kroky k vymýcení „veřejného nepřítele číslo jedna – smrtelného nebezpečí, jaké představuje... marihuana!“

Na chvíli se zastavme u okolností, v nichž film vznikal: Píše se rok 1936 a marihuana doposud není zakázaná. Užívají ji ve velkém různé etnické skupiny, jazzoví hudebníci a téměř celý Hollywood a narůstají obavy, že se brzy rozšíří i do úctyhodnějších vrstev americké společnosti. Jsou lidé, kteří se rozhodnou s tím něco dělat, a tak jistá církevní skupina věnuje finanční prostředky na film, který poučí rodiče o hrozivých důsledcích pokoutního kuřiva. Snímek dostane název *Řekněte svým dětem*.

Ale zpět k příběhu. Burácející dr. Carroll ilustruje svoji tezi názorným příběhem svých dvou studentů. Mary (Dorothy Shortová) je hodná, pilně studuje a hraje tenis, Bill (Kenneth Craig) pečuje o svého mladšího bratra, ctí své rodiče a je tak zdvořilý, že označuje Mary za „úžasnou dívku“. To se však všechno změní v okamžiku, kdy Billa přitáhnou na večírek, kde

◀
Dnes je *Reefer Madness* spolu se snímkem *Plán 9 z vesmíru* (1959) považovaný za jeden z nejabsurdnějších kultovních filmů, které „jsou tak špatné, až jsou dobré“.

okusí zhoubnou trávu. Brzy se dozvídáme, že lehkovážné užívání marihuany nás vede k rychlému opuštění školy, pokusům o sexuální styk se vším, co se hýbe, k šílenému smíchu, s nímž porážíme chodce na ulici, k poslouchání jazzu, k bláznivému tančení, bláznivě rychlé hře na klavír, k střelbě po kamarádech a k tomu, že si na nic z toho druhý den nepamatuujeme. Proč tedy tvůrci díla, jež mělo oslovit myslí odpovědných, starostlivých rodičů, ukazují na tělesné části položené jižnějším směrem? Kdybychom měli tento film označit jedním výrazem,

„OBYČEJNÝ MLADÍK... POD VLIVEM DROG... VYVRAŽDIL SEKEROU CELOU SVOJI RODINU.“ DR. CARROLL

zněl by „slizká ubohost“. Záběr po záběru sledujeme zfetovanou femme fatale Mae, jak si sundává punčochy, orgiastické scény a intimní tanec na marihuanových večírcích, mládež mízející v ložnici... dokonce i ta úžasná Mary má najednou na sobě podezřele přiléhavou blůzku. Na rok 1936 je to sexuální výzva.

Jako by to nestačilo, přišla ještě jedna rána. Krátce po dokončení film koupil nechvalně proslulý producent Dwain Esper, který do snímku doplnil několik dalších oplzlých scén, přejmenoval ho na *Reefer Madness (Marihuanové šílenství)* a pustil ho do oběhu v kinech uvádějících nízkorozpočtové bulvární snímky. Během pár let upadl v zapomnění – tedy až do roku 1971, kdy ho objevili v archivu Kongresové knihovny. Nové kopie se staly senzací nočních projekcí na vysokoškolských kampusech. **TB**

►
Snímek *Reefer Madness* byl původně černobílý, ale v roce 2004 uvedla společnost 20th Century Fox kolorovanou verzi.

Veronica Lake's on the take

JOEL McCREA ★ VERONICA LAKE

SULLIVAN'S TRAVELS

A Paramount Picture with
**ROBERT WARWICK · WILLIAM DEMAREST · MARGARET HAYES
PORTER HALL · FRANKLIN PANGBORN · ERIC BLORE**

Written and Directed by **PRESTON STURGES**

SULLIVAN'S TRAVELS 1936 (USA)

SULLIVANOVY CESTY

Režie Preston Sturges **Produkce** Preston Sturges **Scénář** Preston Sturges
Kamera John Seitz **Hudba** Charles Bradshaw **Hrají** Joel McCrea, Veronica Lake, Robert Warwick, William Demarest, Franklin Pangborn, Porter Hall, Byron Foulger, Margaret Hayes

Sullivanovy cesty jsou příběhem Johna L. Sullivana (Joel McCrea), hollywoodského režiséra přihlouplých komedií. Oznámí svému šéfovi Lebrandovi (Robert Warwick), že chce natočit film o obyčejných lidech nazvaný „Bratříčku, kde jsi?“ Lebrand mu navrhně, ať raději natočí další komedii, ale Sullivan se rozhodne, že místo toho procestuje zemi jako tulák a zjistí, jak žijí „opravdoví“ lidé. Cestou se seznámí se začínající herečkou, Dívkou (Veronica Lakeová), ale dojde k nedorozumění, po němž se Sullivan s Dívkou ocitají na útěku. Žijí na cestě, stravují se v chudinských jídelnách a přespávají v noclehárnách. Sullivani se stýská po domově, protože život na cestě je tvrdý, a rozdává pětidolarovky bezdomovcům, od nichž se podle svého názoru něčemu přiučil. U jednoho muže učiní výjimku a ten ho napadne. Zloděj je posléze zavražděn v Sullivanových botech, a svět se tak dozví, že režisér Sullivan zemřel.

Sullivan není schopen dokázat, kdo je, a nemůže se proto těšit z někdejšího privilegovaného života. Zaplete se do rvačky a skončí v pracovním táboře. Z první ruky tak poznává, co znamená být v Americe chudý. Když ho v řetězech odvedou se skupinou vězňů do černošského kostela na filmovou projekci

◀
Plakátu k satirickému příběhu o hollywoodském komediálním režisérovi, který hledá závažné téma, jež by z něho udělalo významného umělce, dominuje tvář Veroniky Lakeové.

(Disneyův animovaný snímek *Playful Pluto*), Sullivan pochopí, že skutečná hodnota jeho hloupých komedií spočívá v tom, že zavírá oči před truchlivou skutečností.

Aby dokázal, že není žádný obyčejný kriminálník, nýbrž skutečný Sullivan, přizná se, že je svým vlastním vrahem. V novinách se objeví jeho fotografie a nakonec je propuštěn z vězení a může se vrátit ke svému někdejšímu životu, tentokrát s Dívkou po boku a s novým přístupem k práci, kterou dříve opovrhoval.

„LÍBIL SES MI VÍC JAKO VANDRÁK.“ DÍVKA
„NEMŮŽU ZA TO, JACÍ LIDI SE TI LÍBÍ.“

JOHN L. SULLIVAN

Snímek Prestona Sturgesa má dvě zcela odlišné části. První polovina je rozmarná satira Hollywoodu, druhá nutí k zamyšlení nad rasovým systémem a třídně podmíněnou segregací. V třicátých letech se v Hollywoodu začaly točit filmy se závažnou společenskou tematikou (částečně šlo o reakci na příchod zvukového filmu i na velkou hospodářskou krizi), ale mýjely se s představou, které snímky mohou zároveň bavit. Sturgesovy filmy si v tomto ohledu vedou výborně. Dlouhá scéna, v níž jde Sullivan se spoluvězni v řetězech do kina, je obzvlášť strhující. Sturges přivádí na plátno lidi tmavé pleti nejen v rolích služek nebo nosičů zavazadel, nýbrž jako součást Ameriky, jež souvisí a zároveň se vyděluje z obrazů převládajících ve filmové tvorbě. Za vynikající scénář a režii byly *Sullivanovy cesty* v roce 1990 zahrnuty do programu restaurace filmových děl založeném v roce 1988 Kongresovou knihovnou. **GC-Q**

►
Joel McCrea v roli
ztroskotance ve
sžíravém snímku
plném černého
humoru.

MOE'S
SLIGHTLY DAMAGED
SUITFIT.

MOE UNFAIR
TO
UNION PANTS
MAKERS

*Why look
like a tramp?*
MOE'S
SLIGHTLY DAMAGED
SUITFIT
AT YOUR
OWN
TERMS

